

18.10.2022

Група 25

Урок 5-6

**Тема: ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ
ВЛАСТИВОСТЕЙ ТОВАРІВ**

Мета: сформувати уявлення про функціональні властивості товарів та розглянути їх характеристики.

Функціональні властивості – обумовлюють використання виробів за призначенням як предмета споживання, тобто характеризують здатність товарів виконувати їхні основні функції та задовольняти певні потреби людини.

Ця підгрупа властивостей і показників найчастіше задовольняє фізіологічні потреби (харчові продукти, одяг, взуття та ін.) або виконують допоміжні функції (посуд, засоби догляду за одягом і т.п.). Так, для всіх продуктів харчування визначальними властивостями функціонального призначення є енергетична й біологічна цінність, для групи одягово-взуттєвих товарів – це захисні властивості (від несприятливих зовнішніх впливів).

Кожна із зазначених властивостей може бути охарактеризована відповідними показниками: енергетична цінність виражається в Калл (Дж), а біологічна оцінюється за кількістю незамінних амінокислот, жирних кислот, вітамінів і мінеральних речовин. Функціональні властивості пральної машини можуть бути виражені кількістю та якістю випраної білизни.

У той же час існує досить численна група непродовольчих товарів, функціональні властивості яких обумовлюють задоволення тільки соціальних потреб, наприклад ювелірні вироби, антикварні предмети, музичні товари.

Показники функціональних властивостей поділяють на три групи:

- показники досконалого виконання основної функції – характеризують ступінь задоволення потреб людини при використанні товарів, тобто корисний ефект споживання. Корисний ефект споживання можна виражати в кількісних та якісних показниках. Наприклад, для продовольчих товарів він визначається

кількістю енергії та коефіцієнтом засвоювання. Для взуття цей показник складається з якісних характеристик: забезпечення функцій руху, захист ступні, стійкість у стоячому положенні;

- показники універсальності – визначають діапазон умов і можливостей використання конкретного товару за призначенням з додатковими функціями, корисними для людини. Наприклад універсальність борошна, молока;

- показники виконання додаткових функцій – характеризують поведінку товару при споживанні (експлуатації), перевезенні, зберіганні, ремонтуванні.

Властивості соціального призначення – здатність товарів задовольняти індивідуальні або суспільні соціальні потреби.

Для більшості товарів ступінь значення цієї підгрупи споживних властивостей нижчий за функціональні властивості. Наприклад, для модного одягу та взуття соціальне призначення має велике значення, однак функціональне призначення є важливішим.

Соціальні властивості характеризуються показниками: імідж товару, зовнішній вигляд товарів (наприклад, модний у цьому сезоні колір), склад і зміст окремих компонентів (наприклад, дорогоцінних металів, каменів, ароматичних речовин тощо), іноді аромат (для парфумів, кремів).

Найчастіше ці показники можуть бути виміряні лише за якістю і пов'язані з психофізіологічним сприйняттям товару споживачем.

На відміну від показників функціонального призначення, що характеризуються відносною стабільністю протягом тривалого часу, показники соціального призначення (мода, стиль, імідж товарів) підлягають значним змінам, навіть протягом порівняно невеликого періоду. Не випадково багато виробників надають перевагу стратегії постійної підтримки іміджу фірми і товарних марок своїх товарів як частини загального іміджу товару, його соціального призначення.

Експлуатаційні властивості – характеризують поведінку товару в процесі його експлуатації (споживання). Серед експлуатаційних властивостей

товарів, які розраховані на довгий строк служби, найбільш важливою є надійність.

Надійність – здатність товарів зберігати функціональне призначення в процесі зберігання та експлуатації протягом раніше обговорених термінів.

Надійність постійно змінюється за рахунок процесів, що виникають при зберіганні, споживанні та експлуатації товарів. Ця властивість не може бути безмежною. Йдеться лише про обмежений ресурс надійності, який вимірюється певним відрізком часу, протягом якого вихідні властивості товару змінюються незначно, що дозволяє використовувати його за призначенням.

Надійність характеризується такими показниками, як безвідмовність, довговічність, ремонтпридатність, збережуваність.

Безвідмовність – здатність товарів виконувати функціональне призначення без виникнення дефектів, через які неможлива або призупинена їх подальша експлуатація. Безвідмовність характеризується термінами, протягом яких товари експлуатуються без перебоїв і відмов, а також кількістю дефектів, що виникають протягом обумовленого періоду.

Безвідмовність, як властивість надійності, найчастіше застосовується для складнотехнічних товарів (побутової техніки), обладнання, транспортних засобів і т.п. Безвідмовність характеризується такими показниками, як ймовірність безвідмовної роботи, середній строк роботи до першої відмови, інтенсивність відмов.

Довговічність – здатність товарів зберігати працездатність до настання критичного стану або встановленого часу технологічного обслуговування та ремонту. Чим більша довговічність виробів, тим довше вони знаходяться в експлуатації та повніше задовольняють потреби населення. В той же час, як показник зберігання функціонального призначення, довговічність нерідко вступає в суперечку із соціальним призначенням. Так, чимало непродовольчих товарів тривалого використання морально старіють, втрачають соціальне

призначення. Це стосується одягу, взуття, головних уборів, деяких складних технічних товарів.

Показниками довговічності можуть бути термін експлуатації виробів, ресурс тощо.

Термін експлуатації – тривалість експлуатації товарів, протягом якого вони виконують основні функції.

Ресурс – це час роботи виробів до граничного стану, який зафіксовано в нормативній документації. Цей показник визначається переважно при характеристиці непродовольчих товарів і може виражатися в годинах (для пральної машини), кілометрах пробігу (для автомобіля), кількістю вмикань і вимикань (для вмикачів).

Ремонтопридатність – здатність товарів відновляти свої вихідні дані, насамперед функціональне призначення, після усунення виявлених дефектів.

Ремонтні роботи проводяться з метою відновлення основних властивостей товарів, втрачених під час експлуатації або внаслідок виникнення дефектів. Ремонт можливий лише за наявності запасних деталей або комплектуючих. Ремонтопридатність є характерною для більшості непродовольчих товарів, особливо складнотехнічних, які за цими властивостями поділяються на ремонтпридатні і ремонтнепридатні.

Ремонтпридатні товари після виникнення дефектів і їх усунення можуть бути використані за призначенням. Наприклад: до таких товарів відносяться більшість побутової техніки і комплектуючі до них (наприклад, автомобілі, телевізори, чимало марок прасок).

Ремонтнепридатні товари не підлягають ремонту через певні конструктивні особливості або відсутність запасних деталей. Наприклад, ремонту не підлягають електричні лампи, батарейки, деякі типи розеток, авторучок одноразової дії тощо.

Ремонтопридатність тісно пов'язана з довговічністю, оскільки це дозволяє збільшити термін експлуатації товарів.

Збережуваність – здатність товару підтримувати вихідні кількісні та якісні характеристики без значних втрат протягом певного терміну. Якщо ж ці втрати існують, то вони повинні бути економічно виправданими.

Збережуваність притаманна усім споживчим товарам, оскільки зберігання є необхідним етапом будь-якого товароруху. Зберігання розпочинається з моменту випуску готової продукції і триває до утилізації товару.

Етап зберігання умовно можна поділити на два періоди: складське зберігання у виробника, в оптовій і роздрібній торгівлі; домашнє зберігання у споживача.

Зберігання товарів обумовлено їх структурою або будовою, хімічним складом і властивостями речовин, наявністю захисту від несприятливих зовнішніх умов (упаковка, захисні покриття), залежить від умов і термінів зберігання.

Багатофакторність, що визначає цю властивість, потребує для забезпечення зберігання професійних знань і вмінь.

Під час першого періоду зберігання товарознавці, матеріально відповідальні особи та спеціалісти технічних служб здійснюють контроль за своєчасним установленням і підтримкою заданого режиму зберігання, виконанням терміну зберігання, що дозволяє зберегти товари з найменшими витратами.

Під час другого періоду зберігання товарів до їх споживання або під час експлуатації, коли вони не використовуються (знаходяться в неробочому стані), споживач не завжди знає, як правильно та як довго можна зберігати придбані товари. Тому для зберігання якісних, а іноді й кількісних характеристик товарів, необхідно інформувати споживача про умови та терміни зберігання з допомогою маркування або експлуатаційних документів.

Ергономічні властивості – характеризують зручність і комфорт експлуатації виробів на всіх етапах функціонального процесу в системі

«людина-товар-середовище». Вони базуються на вивченні комплексу функцій, які виконує людина у процесі життєдіяльності, а також гігієнічних умов експлуатації товару.

Ергономіка – наука, що комплексно вивчає людину в конкретних умовах її діяльності з метою оптимізації засобів і процесів праці або експлуатації чи споживання. Спочатку ергономіка займалася лише комплексним вивченням і проектуванням трудової діяльності для оптимізації виробів, умов і процесів праці. На даному етапі сфера її застосування значно розширилася й охоплює також споживання (експлуатацію) товарів.

Ергономічні властивості включають наступні показники: антропометричні, психофізіологічні, гігієнічні.

Антропометричні показники – характеризують відповідність конструкції товару та його елементів формі й масі тіла людини. Це забезпечує зручність використання товару і раціональні витрати енергії людини в системі «людина-товар-середовище». Антропометричні показники мають важливе значення при визначенні якості взуття, одягу, меблів.

У різних регіонах земної кулі антропометричні характеристики людей (зріст, повнота, об'єм талії, довжина, ширина ступні тощо) неоднакові. Тому розміри одягу і взуття, виготовлених у різних країнах, не співпадають.

Показниками антропометричних властивостей можуть бути не тільки розміри одягу, взуття, головних уборів, а й розміри робочих деталей оргтехніки, побутової техніки, канцелярських товарів тощо. Діаметри ручок, олівців, фломастерів не випадкові, вони відображають антропометричні характеристики руки людини та забезпечують зручність і раціональність використання. При більших або менших їх розмірах настає швидке стомлення, виникає почуття незручності.

Гігієнічні показники залежать від здатності товару до забруднення, легкості чищення, здатності товару до миття, прання. Наприклад, паперові шпалери менш гігієнічні, ніж шпалери з поліхлорвініловою плівкою, завдяки

якій такі шпалери можна мити. Нормальні умови життєдіяльності людини значною мірою залежать від гігієнічних властивостей взуття та одягу, зокрема виготовлених з полімерних матеріалів, які здатні накопичувати статичні електричні заряди, мають низьку гігроскопічність та паропроникність. Всі ці фактори негативно впливають на організм людини, викликають втому, надмірну роздратованість.

Психофізіологічні показники характеризують здатність товарів задовольняти психологічний комфорт від використання товарів.

Показниками психофізіологічних властивостей є: зручність використання; комфорт використання товарів.

Зручність може бути виявлено при користуванні, транспортуванні та зберіганні речей, у процесі розміщення їх у приміщенні.

Комфортність – здатність товару забезпечувати необхідний мікроклімат для людини. Наприклад, комфортне самопочуття стопи у взутті, тіла людини в одязі, комфортне самопочуття в салоні автомобіля, у ліжку тощо.

Питання для контролю (знайти відповідність, дорівнює 1 бал):

Питання	Відповідь
1. Показники досконалого виконання основної функції	а) час роботи виробів до граничного стану, який зафіксовано в нормативній документації
2. Психофізіологічні показники характеризують	б) зручність і комфорт експлуатації виробів на всіх етапах функціонального процесу в системі «людина-товар-середовище»
3. Антропометричні показники характеризують	в) здатність товарів задовольняти психологічний комфорт від використання товарів
4. Ергономічні властивості характеризують	г) відповідність конструкції товару та його елементів формі й масі тіла людини
5. Показники універсальності	д) характеризують ступінь задоволення потреб людини при використанні товарів, тобто корисний ефект споживання
6. Показники виконання додаткових функцій	е) визначають діапазон умов і можливостей використання конкретного товару за призначенням з додатковими функціями, корисними для людини
7. Властивості соціального призначення це	ж) характеризують поведінку товару при споживанні (експлуатації), перевезенні, зберіганні, ремонтуванні

8. Експлуатаційні властивості	з) здатність товарів задовольняти індивідуальні або суспільні соціальні потреби
9. Надійність це	и) характеризують поведінку товару в процесі його експлуатації (споживання)
10. Довговічність це	к) здатність товарів зберігати функціональне призначення в процесі зберігання та експлуатації протягом раніше обговорених термінів
11. Термін експлуатації це	л) здатність товарів зберігати працездатність до настання критичного стану або встановленого часу технологічного обслуговування та ремонту
12. Ресурс це	м) тривалість експлуатації товарів, протягом якого вони виконують основні функції